

NAAS - MAAS

Ildo berriak.—Aldizkari unen bigarren aldi berri unetan nai ginuke leenik irakurleekin jardukia eta elkarrizketa sort-arazi; geren bidea finkatzeko paper untan eta ez aldaratzeko geyegi egungo irakurle arront ditezkeen gustoetatik.

Ala bada, badakizute, irakurtzaile maiteak; nor baitek baldin balu buru muñean galdera, gogamen asmo edo oharkizun funtsezkorik egiteko euskal literaturaz, idazteko tankeraz eta bereziki gaurko egunean prootxugarri zitazken idazkaiez eta izkiribuez, igor dezagutela; ongi etorriak izanen dira.

Baiñan izkiriba dezagutela laburzki, alde bat utzirik nigarrak, gramatika-ko gaiak eta garen alderako bereko iausengu eta laudorio aspergarriak. Edozeiñek izkiriba dezake, naturaltasunakin, ongi mintzo den tokian bezelaxe egiten ba du; eta ez pada usatua, ezta axolik; orabil dezala dakien graphia, au ez ta ezinbestezko baldinkizuna; eta gerta ditake eta gertatzen dira kontulari autak ala ere.

Xoko bat izanen da beraz, aldizkarian elkarrizketa orrendako; antxe agert-araziko ditugu geure literatura arloaz egiten diguten galdeak, ganorazkoak baldin badira, eta berdin erantzupenak eta yar-despenak, ahal bezenbatean.

Nai ginuke ildo berriak prestatu gure euskarari, halaber azi berriak ereiteko. Aldizkarian agertarazi nai ditugu zinema-ren eta liburu berrien bibliographia laburrak ere. Eta ahal bada, teatroko berriak, etxeko edo kampoko teatroaz, Pinturaz, etc.

Geyegizkoak ote dira gure naikariak? Dezagun saio bat egin, eya naietan bilakatzen diran.

Aldez gai sakonak behar dira, ikasgarriak, intresdunak, eta aldez euskara ulert-errexean azalduak; horretan datza korapilloa. Ezen euskara-ren jatortasuna eta garbitasuna esakeretan eta yoskeran dago, itz garbietan eta berrietan baiño geyago.

Ioskeran ertsi eta xuur, itzetan ordea lasaiago. Leendabiziko baldinkizuna da, adi gaitzaten, irakur dezaten gure irakurgaiak beaztopa arri-rik gabe, trabarik guttienekin, aantz-arazten ditugula euskara-rekilako gramatika-keriak.

Parentesis adigarriak, eta nota eta ohar ugariak argiegi adiarazten dute artikulo baten zailtasuna eta gogortasuna. Holako irakurgaiak asper-arazten, nardatzen eta eneatzten dute irakurle minbera.

Euskaltzaindiak.—Pizten eta ugaritzen asiak dira elkargo hunen arikizunak, Badu urte bat iragana abiatu zirela illabete oro Aaldundegian egiten diran azken ostegunetako solasaldi eta itzaldiak. Iendea biltzen da beti, eta arrakasta aundia izaten dute. Aldizkari hunen beste tokian ematen da xehekiago biltzar oken berria.

Nor getagoka.—Literatur-konkurso bat eragin dauku Euskal Akademiak, novela, kontu bilduma eta euskaldun ospegarrien biographiak idatziko dutenen artean, oberenak sariztatuak izaiteko. Azken hunen epea amaitzeko da Otsailaren 14 garrenean. Baiñan lehenbiziko bi sekzioenean epea bukaturik da joan den Agorran.

Uste gabeko arrakasta izan du konkursoak, ezen amar baiño ge-yako novela-gai eta laupabost kontu-bilduna presentatu dira; zenbait, aski onak. Epai-emaileek esango digute aurki zeintzu dira garaile, eta uste dugu egunkarietan agert-araziko tuztela beren erabakiak.

Euskaltzain berriak.—Orai berriki sartu zaizkigu Euskaltzaindian bi akademiko berri, J. Maria Lojendio eta Antonio Arrue jaunak. Utsuneak gertatu dira aren lerroetan, eta lekuak bete beharrak zeuden. Bi jaun horiek euskararen eremuan aski ezagunak dira, eta ortaz landa ere bai naski, Gipuzkoan beñipein. Bi jaun horiek aspalditik alatzten dituzten jakituria eta zaletasun beroak, euskarari onura asko ekarriko diotela gaude. Agian bada.

Berri hitsak.—Zorigaixtoko ixtripu deitoragarri batek ereman digu beste mundura Peñaforida-ko jaun kuntia, osasunik oberenean, ezin ematzuko bihotz minakin bere aaidago eta adiskideak utzirik. Euskararen ingurunean gabiltzanek bereziki galdu dugu laguntzaile baliotsu bat eta adiskide mami bat.

Beti leenbiziko lerroan euskal bilkuretan eta euskerari dagozkion aldizkari eta paperetan. Onart dezatela bere urbilekoek gure dolumin agurrik sendikorrenak.

Euskaltzaindiaren buruzagia, Ignazio Etxaide jauna eri andi dagola jakin dugu. Osakuntza berezi bat egin behar izan diote eta ondotik obeki dohala ere ikasi dugu. Obe ala.

GVERO liburua.—Axularren liburu ospegarria argitaratu berri da laugarren aldikotz. Euskaltzaindiaren babesean, eta euskaltzain batzuen ardurapean. Beste toki batean ematen da liburu eder hortaz xehetasun geyago.

* * *

EUSKALTZAINDIAK ortographiaz artutako erabaki batzu hemen aipatzea, on iduri zaigu. Huna emen jakingarrienak.

Idazten al emendik aurrera *rr*, *ll*, *tt*, izki edo letra doblekin, moldiztegia daitezken trabaengatik eta aldiz onuragarri izango diralakoan, zenbeit irakurgaiak dituzketen irakurle ez ikasiei bidea emanez.

Berdin legezko gelditzen direlarik *r-l-t* pikordunak orai arte bezala.

Halaber zuzen eta legezko da, ego aldeko gure izkelgietan ere, zenbeit itzetan *h* izkia idaztea; adiarazpen bereziak markatzeko (*ateahate*, *ori-hori*, *ura-hura*) edo vocalen arteko denean (*ohore*, *zuhurtzia*, *xeh*e, *zillegi* delarik ere *h* gabeko graphia.

Akademia horrerri egiten zaizkion galdeei erantzunik, adiarazten da Geographia-ko izenak euskaraz, geyenetan beren graphia-kin idatzi behar dirala, edo gutaraiño eldu zaigun arekin. Ala nola *Cuba*, *Vaticano*, *Valencia*, *Viena*, *Varsovia*, eta abar.

Herritik at.—Erdarazko izkiribatzaillietan orain José Pla dugu goyen maillan. Catalanez ere mutilla omen da. Entzute aundia izan dute Ginebra-tik eta New York etik erdaraz bidalitako kronikak. Arrigarrizko begi minbera du aldizkari-izkiriatzaile horrek munduko naasmendu-en alde eta itxura ttipieneri ohartzeko. Zentzu onekoa da, eta badu ausardia, gauzak diren bezala izendatzeko.

Ginebra-tik adiarazi digu mundu-ko bazter guztietako-en Batzarre horren berria, xheki pintatuz eta taxutuz china-tarren, rusotarren eta indochino-en buruzagi horien iduriak, zeatz-tasun zorrotzenarekin.

Aro aundia ere izan dute New York-etik orai berriki igorri gutunek. Ipar-America pintatzen digu alderdi bizienetatik, eta Europan usatzen den beste kolore eta itxurakin. Eta erresuma harek dituen alderdi onak marratuz txarrak baiño geyago.

Orai arte uste izan da, eta uste da emen zagoela jakituria eta zuhurtzia; baiñan Plá horrek azaltzen dizkigu europatarren kemen gabetasuna eta itsumena (heien adimenaren zaulitasun eta bizitasuna direla kausa) oraiko kenka galgarri hunetan; eta erakatsiz Ipar America-koen izpiritu-sendotasuna munduaren galbideak ikusteko, eta heien arteko elkartasun bortitza, europatarren zatikatze eta elkarren arteko etsaigo galgarriekin berdinkaratzuz eta kontrastean ezarriz.

Alabainan etzen Plá hori leen batere america-zalea, bai ordea europatarr suharra; baiñan zorrotza eta aberatsa du adimena eta ez tute dremendenik ere gogan-beharrek itsutzen.

Gizona da Plá hori luma erabiltzen eta DESTINO aldizkarian agertzen dira aldi oro beren lanak.

Apat-Etxebarne

A N B O T O

Belarri batean sartzen zaigun izena auxe! Borobilla bait da. Ez da mendi baten izen soilla, gallur erpiñaren deitura, edo ta sorgin ta aien erregin Anboto-ko damaren-leku ta arkaitz-jauregia, bakarrik. Baita ere Euskal-Erria'n dagon ikusbegi politenetako bat. Eta orretzaz gañera Musika ta Poesiaren egaletan etorritako "opera" edo bestela esanda euskel eres-antzerki baten izena. Onetzaz jardun nai dugu orain: "Anboto" deritzan B. Zapirain eta Toribio Alzaga'k sortutako erti lanaz.

Donosti'ko altzo jostalariaren ernetua orain dala berrogeitamar urte gutxi gora-bera. Aiek ziran egunak!:

"Festarik bear bada
Bego Donostia, Bai bai!

Urre-etzaiak jaitzeko nunbait aurtengo San Sebastian egunaren inguruan. Ilbeltzaren 18-23 bitartean lau jaialdi eder ospatu dituzte "Victoria Eugenia" Teatro apañean. Benetan atsegina izan zaigu ANBOTO'ren berpiztea. Ez gendun uste ain musika-lan goitarra zunik. Lenago ezagutzen gendun "TXANTON PIPERRI" mallatik askotxo igo-tzen dana. Zapirain'ek agertzen digu eresgintza sakonki ikasi zuna; eta ao-xuri zala. Musikari aundien artean ezin jarri ba degu ere, aitor bear da ordea Musika maniatzen sukaldari artetsu, gatzemaille

bizia izan gendula. Ondo gozaten zekin eskeintzen zigun janaria. Orre-
gatik ain ezti ta kilikagarri.

Donostiar zarrak ez dute aztutzen Buenaventura Zapirain "maisua".
Lekeito'n jaio zan baña ezkontzaz donostiartua. Gizon alai, lagun ar-
tekoa ta biotzabala. Oraingo euskaldun gazte ta erri-maitasunez min-
duak aren omenez txaloak jo bear dituzte; eta esker on eta maitease-
rrea agertu bi egilleen alde.

Zapirain'en izena goraipatu ba'dugu lagun ta lankide izan zun
Toribio Alzaga ospatsuarena ezin dugu bazterrean utzi.

Onek sortu bait zun *Anboto'ren* teatro gai ta ipuia. Elezarretan
gaia arturik indarra ematen ba-zekin orduko griña, gaiztakeri ta
burrukak bertsotan jarriez. Alzaka'k Antzerti lanetan esku ona ta
doai berezia guziok ao-batez aitortzen dute. Txotxongilloak ongi era-
biltzen daki. Anboto'ko Damea, sorgiñak, maitagarri ta gañerako an-
tzez-lagunak egoki azaltzen dizkigu. Trajedia gizonen gañera erortzen
danean, hura da nagusi; ark erabakitzen ditu etorkizun ta geroa.
Gaitz da zoritxar, alabear ta adur beltzetik iges egitea. Baiñan azke-
nerako errotarren elkarte, maitasunaren mirari ta sinismenaren lagun-
tza Onbidea irtetzen da garaille. Kristausunaren argiz eta abesti, eres-
soñu ta dantzaldien liluraz amaitzen da "*Anboto*".

Abeslari nagusienak, batik bat: Tony Rosado andereñoa, eta Ci-
vils, Vidal ta Deus jaunak lauok *divo* gallenak zein baño zein obeto
abestu zuten eta bai ederki esan euskel itzak.

Coto andereño, Basterrika, Tamayo ta Kortajarena guretarrak ez
ziran motzago gelditu beren neurrian. Basterrika tenor azkoitiarrak
garaipen osoa lortu omen zun eta oso gora igo ditekela igartzen dute
musikazale adituenak.

"Schola Cantorum" eta Conservatorio'ko Orkesta'k bere gain ar-
tua zuten lan luze ta neketsuena ta Ansorena ta Usandizaga Buru
zituztela alik eta ondoen beren eginbizuna batetzen lejatu ziran. Lan
ederra guzien artean egin dana! Orain esan bear da Opera kontu on-
tan orain 40-50 urte aurrera eramandako ekiñalditik bizi gerala:
Txanton Piperri, Anboto, Maitena, Mirentxu, Mendi-Mendiyan, Amaya
ta abar...

Oraingo gizaldiko gazteai dagokie beste susperraldi berri bat
piztutzea, gure aurrekoek erakutsitako bideai jarraiturik. Bilbo'n
arrrera gartsua izan dun ILLETA Escudero'ren lan bikaña izan diteke
asiera.

Aurrera bada euskeltzale, neska-mutillak!! Ez dedilla guzia izan.
Futbol eta "*zinekeri*! Gure etorkizunari buruz! Gure izkerari eutsi
arren!

IBALAN

Oargui'ren Euskal-sariketa

Gipuzkoa'ko Oargui'tarrak beren euskeraren aldeko leian euskal-batzaldi eder bat eratu digute igarotako euskeraren egunerako. Gaia aukeran eta bost kuartilla inguru makinaz betetzekoak.

Euskal-idazleak bete-betean erantzun diote Oarguitarrak egin dejari, ogeitamabi lan igorri baitituzte Euskalerrri'ko bazter orotatik.

Idazleok euskal-literatur-baratzen berriak ditugu, izen zahar eta ezagunik ezpaita bat ere beroietan, baiñan egia esateko, euren idaz-tankerak (onentxuenaz diñot au) ez dute gure idazle goituen bekaitzik, aiek idatzi dezaketen bezain giartsu, zauli, apain eta jariotsu egin baitute gure idazle gazteok. Euskal-gaztedia saiatzen da euskera ikasiz eta landuz eta geientsuok apaiz edo praille ba'ditugu ere, galtzadunak etzaizkigu inñundik lo gelditu. Eman dute berena eta ederki eman alare. Ekin lanari gazteok, ezpaitago beste biderik euskera goitzeko!

Nire zorionik beroenak iru euskaldun berriri: Txillardegi, Aialde eta Julio Ugarte apaiz jaunari. Orain urte batzuk euskeraz etzekiten gizonok ikusi egin behar orain euskal-baratza jorratzen!

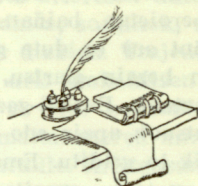
Ondikotz, Oarguitarrak, behartsuak ditugu eta bi sari besterik etzituzten banatzeko. Orixe'ren "Euskaldunak" lenengoarentzat eta Axular'en "Gero" bigarrenarentzat, Epaimaikoak (Arrue, Mitxelena eta Ierro auen egillea) lenengo sariaren irabazle Iturria'tar Joxe etsi zuten bere "Andre Maria'ren Deikunde Ikustaldia" lantxoia dala-ta. Bigarren saria Berasaluze'tar Sabin'en "Egia, nondik?" idazlanari. Aipamen bereziak: Salas'tar Jose Luis'i "Lotuta baño azke" lanagatik, Peru Errezola'ri "Eder zera guzia, Mari" lanagatik eta Bilbao'tar Peli'ri "Euskalerrria'ri begira ames" izendatu lanagatik.

Besterik ezpa'da ere, barka zaidazute txapelketa ontako idazle goituenen izenak aipatzea, gure valore berriak merezi baitute lurpetik ateratzea Euskalerrria'ren omenez. Orra ba, lenagokoaz gaiñera: Bastarrika, Etxeberria, Barrena, Untzurruntzaga, Alustitza, Guarrotxena, Lautximeneta, Mari Koro Mitxelena Valverde eta izenik gabe agertu zaizkigun bestetxo ere. Zorionak danoi, orok igorri baitzikigute lan eder eta bikaiñak eta epaimaikoai buruausterik franko eman ere bai, zein ederragoak baitziran. Baiñan, zorionik beroenak Oargui'ko batzaldi onen eratzalleai.

Eta, ots! euskal-idazleak, berriz ere emen duzute Oargui, lenen txapelketa onen garaipenari oarturik beste bat eratuz San Jose egunerako. Bitarikoa izanen da au: euskal-ikasle eskoletan izendatuak dagozanentzat bat. Gañerakoentzat, beste. Bakoitzak bere maillan, ikasle ta ikasiak, orok dituzute ateaq zabalik. Ez kanpoan geldi, beraz!

Orain, galderatxo bat: Ez ote litzake bidezkoa "Seminario Julio de Urkijo" k laguntasun zerbait ematea dirutan Oargui'tarrai, saritan ain behartsu geldi ez ditezen?

E' tar Y.

ANDRE JOXEPA TRONPETA.—Santo Tomas egunean, Donostia'ko Udalak euskal-teatroari uzten dion txoko ezagunean, Altzaga zanaren antzerki eder au eman da oraingoan, arratsalde ta gauean, ta biziro egoki eman ere. Bazan antxe jendez, eta etziran sartu nai zuten guztiak. Pozkarriagoa zan oraindik, alaz ere, jendearen gogoia ikustea eta algara ugariak entzutea. Badago oraindik euskal-teatrorako zaletasuna, iñoiz bezain aundia, egarri ori asetzeko egokiera gutxi izan arren. Antzezlariak, Dolores Agirre andrearen ardurapean eta Schola Cantorum'eko dantzarien laguntzarekin, ederki aritu ziran eta txalo ugari jaso zuten.

ILLETA.—“Ibalan”-ek aitatzen digu Escudero maisuaren musika-lan eder onek Bilbao'n, Ilbelta'ren 9, izan duen arrera. Kritikaren goraipamenak ez tira, dirudijenez, berealakoan ixilduko. Poztu giñezke, bai, euskaldun guztiok euskal-poesiaren zatirik ederenetakoena —Lizardi'ren “Biotzean min dut”— musika-egoz ain goraiño jasorik ikusiaz. Gure zorionik beroenak Escudero jaunari. Eztitzala arren aaztu gerorako azaldu dituen asmo ederrak.

B.